

Suzanne Wouda

Roeien naar de Volewijck

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

*De Amsterdamse Voolwijcks-Schuyt
Weet ghy niet wat dat die beduyt?
De Schuyt, of Kraeck-wage, is een
De Volewijck, en Put, gemeen,
Omtrent by die Knie-galgh staet
Daer Buer-vroutjens dan Roeyen gaet
Al aen den Put, tot sy gewis
Een Zoon of Dochter vinden, fris.*

Uit: Het nieuwe prinsesse liedt-boeck (1682)

1

Mare

Amsterdam, oktober 1697

Met de brief in haar handen leunt Mare tegen de muur. De gebogen krullen boven de poort van het weeshuis glimlachen naar haar, maar ze voelt geen vrolijkheid. De kou van de stenen trekt door haar schouders, de wind jakkert door de steeg. De poort gaat open en een meisje van een jaar of zestien loopt de steeg in. De witte doek om haar schouders steekt af tegen de jurk die haar in tweeën deelt: links rood, rechts zwart. Ze haast zich zonder op of om te kijken in de richting van de Voorburgwal, een pak onder haar arm geklemd. Als ze de hoek om is gegaan, danst het rood van de jurk nog voor Mares ogen. Dat rood zet een deur open in haar hoofd, de toegang tot allerlei gedachten die ver weggestopt zijn. Herinneringen aan voetstappen door gangen, koude slaapzalen, stemmen die passages uit de Bijbel voorlezen terwijl er verder niets anders klinkt dan het getik van tin op tin en het gemaal van kaken. Aan kinderstemmen vanaf de speelplaats, ze

waaien door de ramen naar binnen, zelfs als de binnenplaats verlaten is klinkt hun echo nog. Aan regen op het dak, wind die aan de Burgwal langs de buitenmuur fluit, kapotvallende dakpannen, lakens, stof, naalden, pijnlijke vingers en scheve stiksels. Aan een dode duif onder de sneeuw.

Aan verhalen die Flora vertelde.

Mare knippert met haar ogen omdat ze beginnen te tranen. Ze vouwt de brief open en leest de woorden nog een keer. *Als je dit leest, leef ik niet meer.* De wind rukt aan het papier alsof hij haar wil behoeden voor de woorden die steeds dieper doordringen. Ze veegt haar tranen weg met haar mouw. Als ze opkijkt, loopt het meisje in rood-zwart weer door de steeg. Ze belt aan bij de poort en wordt opgeslokt door de oude kloostermuren van het burgerweeshuis. Mare zet zich af en loopt naar de Kalverstraat. Halverwege draait ze zich nog eens om.

‘Uitkijken, juffie.’

Voor ze kan uitwijken klapt een man tegen haar schouder. De brief belandt op de modderige straatstenen. Ze haalt adem om te reageren, maar als ze ziet tegen wíé ze is opgebotst, perst ze haar lippen op elkaar. En hij herkent haar, natuurlijk herkent hij haar. Hij grijnst en klopt

op de beurs aan zijn riem. Ze grist de brief van straat en holt weg.

‘Ik zie je snel weer,’ roept de man haar na.

In de Kalverstraat verdwijnt ze tussen de mensen. Met gebogen hoofd loopt ze in de richting van stemmen die de drukte op de Dam verraden. Normaal houdt ze van het eeuwige geroezemoes, maar nu wil ze alleen zijn. De deur in haar hoofd staat nog steeds open. Het is of Flora’s warme adem in haar nek blaast en haar stem eindeloze verhalen vertelt.

Met haar mouw voor haar neus laat ze een strontkar passeren en stapt tussen de gebouwen door de Dam op. Om haar heen slenteren vrouwen met manden en mannen in het zwart. De geur van de paarden bij de Waag prikt in haar neus, ze kan er nooit langslopen zonder te niezen. Ze veegt de modder van de brief, leest hem nog eens. Een jochie schiet rakelings langs haar en jaagt een kip op die achter een vat wegduikt. Zó oud moet hij nu zijn, denkt ze. Ze stopt de brief in haar beurs en heeft haar besluit genomen.

2

Flora

Amsterdam, november 1677

Haar hand gleed over de leren ruggen van de boeken in haar vaders kast. Af en toe bleef ze staan en duwde het leer in met haar wijsvinger alsof ze zo de verhalen in zich op kon nemen. Toen ze jonger was stelde ze zich voor dat ze de letters kon opzuigen en dat de woorden via haar vinger door haar arm trokken, naar de plek waar verhalen bewaard werden. In haar hoofd of in haar hart, dat wist ze niet. Hoe vaker ze zich het voorstelde, hoe meer ze geloofde dat haar wijsvinger echt magische krachten had als ze een boek aanraakte. Dan hoorde ze de stem van haar vader die verhalen voorlas, traag en elk woord met nadruk uitsprekend. Vaak klapte hij het boek dat hij vast had dicht en vertelde uit zijn hoofd verder, waarbij hij de verhalen omhoog naar verhalen die ze kon begrijpen.

Niet dat ze anders niet zou luisteren.

Ze luisterde altijd, ook al waren de verhalen alleen voor haar moeders oren bestemd en zat zij verborgen in de schaduwen van de kamer.

De schaduwen waren groter, nu. Haar vader had al een tijd geen boek meer aangeraakt, zelfs niet om de ruggen precies gelijk tegen het randje van de planken te zetten nadat ze afgestoft waren. Niet sinds haar moeder doodgegaan was. Hij stond nog weleens voor de boekenkast, maar meer zoals hij ook voor het raam stond, of voor de deur of midden op de trap, gewoon stil, zijn gedachten mijlenver. Het huis was veranderd in een huis zonder verhalen en zweeg net als haar vader. Ze begreep dat er iets moest gebeuren, dat ze tot hem door moest dringen.

En dus liep ze langs de boekenkast, die een hele wand in haar vaders werkkamer in beslag nam. Meer dan tweehonderd boeken, een fortuin, al hadden ze voor Flora een waarde die niet in geld uit te drukken was. Ze zette een paar passen achteruit en keek er van een afstandje naar. Haar vader had haar verboden om in zijn werkkamer te komen als hij er niet was. Hij had haar verboden om de banden aan te raken zoals ze altijd deed, laat staan dat ze een boek van de plank mocht pakken, open mocht slaan...

Ze trok het dikste boek eruit. Met een plof landde het voor haar voeten op de grond, pre-

cies op de plek waar ze het wilde hebben. Een tweede boek stapelde ze erbovenop. Een derde, een vierde... In de kast leken de open plekken nu gaten in een gebit. Ze zette twee stappen naar rechts. Breed genoeg, dacht ze en ze trok weer vier boeken uit de kast. Bij het twaalfde boek stak haar tong uit haar mond. Bij het twintigste boek kriebelde stof in haar neus en had ze de grootste moeite om een nies in te houden.

In de gang klonken voetstappen. Ze schrok, hield haar adem in, herademde toen de voetstappen zich van de werkkamer verwijderden en begon aan een tweede rij boeken aan beide kanten. Vierentwintig, twaalf op elke stapel. Achtenveertig, rekende ze. Een derde rij. Twee-enzeventig, de dikke werken begonnen nu op te raken. Ze keek op naar de kast. Die was nog voor minstens twee derde gevuld, al zag hij er behoorlijk chaotisch uit met scheefgezakte en omgevallen boeken. Ze klemde drie boeken tussen haar armen en vroeg zich af hoe boos haar vader zou worden als hij zijn boeken op de grond opgestapeld zag. Maar was dat niet juist de bedoeling? Wilde ze niet juist de stilte doorbreken? Ze stapelde door. Die rij moest hoger.

Haar vader was zelden boos. Ontstemd misschien, al hield hij dat nooit lang vol. Vooral

niet bij haar. Maar nu was boos goed, bedacht ze. Boos was iets. Dan zou hij haar zien, dan zou er iets loskomen, al wist ze niet goed wát.

Flora keek langs de kast omhoog. Zolang ze maar niet aan de boeken op de bovenste plank kwam. Daar stonden de kostbare en zeldzame exemplaren, de meesterwerken, de lievelingsboeken. Ze stapelde verder terwijl ze haar vader voor zich zag. Hoe hij aan zijn bureau zat, gewoon zat en oppervlakkig ademhaalde. Zijn gezicht zonder uitdrukking of herkenning, dat wel ergens naar keek, maar niets leek te zien. Als zij iets vertelde knikte hij naar haar, maar hij luisterde niet, want soms zei ze expres iets wat niet waar kon zijn en later gebruikte ze in haar verhalen woorden die niet eens bestonden. Ze betwijfelde of hij na de maaltijd wist wat hij zojuist gegeten had, of hij kon vertellen hoe het smaakte, of het vlees of vis was geweest, zoet of zout. De avonden zat hij onbewogen in zijn stoel bij de haard, nog lang nadat het laatste blok hout in gloeiende resten uiteengevallen was. Soms vond ze hem de volgende ochtend, dan durfde ze hem amper aan te raken, hij leek zo koud. Het was alsof hij niet meer echt bestond.

Ze draaide zich om, pakte de kruk die Cecilia gebruikte om het stof van de ruitjes te poetsen